

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Biblia, lat

Mit Postilla litteralis von Nicolaus de Lyra, Expositiones prologorum von Guilelmus Brito, Additiones ad Postillam Nicolai de Lyra von Paulus Burgensis und Replicae contra Burgensem von Matthias Doering

Doering, Matthias

[Lyon], nach 7. Mai 1485, um 1488

Malachias propheta

[urn:nbn:de:bsz:31-304045](#)

Si egisset tē. et sic dī
duenda signa deci-
perius per ea inter-
In eo. ca. vbi dī
Ita debet
ostia: et nō in
cendat altare me
us gratia seu fra-
stra. nō enim est mihi
velutatio si vo-
bis tē. q̄ quia ex
dementis eorum
manera sua et sa-
crificia n̄ erat do-
grata. ideo de' q̄
si appetebat q̄ a
liquo danderet o-
stia templi: sic q̄
nullus intraret ad
int̄cēdū altare
sc̄ sacrificiq̄s. et
hoc est qđ dīc̄ lit-
terā. Quis in vo-
bis qui claudat
ostia. l. vñm̄ cēt
in vobis qui clau-
dat ostia tēpli.
Et nō incendatis
altare meū. s. sic
clauso tēplo non
int̄cēdū altas
temeris aliquid.
Gratia. i. frustra
sō aūt quare dō
relebat q̄ claus-
erent ostia tem-
pli subdīc̄ cū dīc̄
nō est m̄bi vo-
luntas in vobis
tuus? nō accip̄
am de manu v̄ia
q. d. non sunt accepti

Malachie

¶ Ille passus debet
in terra posuisse: vis sic
babuit alienigenam
in nobis. Sed in terra e
stis populi: et tua dicit
glo. Unde posset h
Burgi: multiplex
spaniens: si est p
ppositi nisi obste
dere cum male: s
postillatore mos
ueri. Et circa ill
lum passu eiusdem
capituli. Dioctio
habuimus prope
dumine. Burgi.
S materia illa le
remittit ad tria:
ca. Deut. tibi vi
de correctionis sa
tislatum dicens: ad
ca. xii. Elda, Capit. iii.

Babuere
scaphes: s
incipit ca
pitulo in hebreo
vbi scriptum adu
tus est deus: no
t. et dividitur in
duas partes: qd p
ponit occasio bu
ius deuiciobus
sco ipso deuina
tio subditur: ibi.
Ecce ego misere
tua pmi fac
dū et populus inde
in b modo pspan: re
tre: et se frequenter
alios: et deuicibus
us pudentiam non hab
et alii sic qualibantur.
pungendo: sed ignorando:
et virtus est eronea et
dñm in sermōdū vñ
qd hoc afflito dñ
dñs qui facit malū rē: et
dñcū: et dñcū ad ipsi adu
duetu rpi feni c iudic
etis dñm isto del
ficti iudiciorum iudiciorum
ad pcedit: qd p rē: ad
acuaf: ibi. Innuicunt
sco populi monitio ibi.
sco p rē: adiutor: sedo
p dñm pmi adu
p mīnā angelū meū: i. id
ā angelicā qd humana
ibid. t. vñ dñcū salua
to rē. e. Et ppar
erit quēdā pcpnō et
lari venient ad iepū su
mūtū et miracula fecer
ducunt deuicibus pē
t nō qd no. restitit: et p dñ
sco cū dñ. i. Ecce
Et qd potest cogita
b. xxiij. De dicilla: t. bo
cristore. m. Ad vidē
re et mōlēu dicunt sco
qd pñs effecit: vñ
vñ

¶ aduēt: m i qdā gñali. t p pmi. scđo secundū: ibi. Et accedam:
et cōr: aut pmi hñt vocatio aliquo p ad fidē quos i pñmisiua ec
desa pbauit qd autū in formae pmbulanões iudea: ut p in
act. aplo. in pñb locis: t postea p tyranno s oib pñmib oib
ebocē qd dñ. n
¶ I pñem qd ignis pñfias. ad pñbationē electo

fecentis qd debetis ideo subditur. f. Sino aperte vobis cata
ractas ce dando vobis pluias t rores ad secundationē terre puen
entes. g. Et effuderō vobis bñdicionē: i. bonorū temporalium mul
tiplicationē. h. Et increpabo p vobis deuorantē: i. facia qd ven
tis: locuste t bñm: nō deuorabunt seu pectorabunt terrena centia.

i. Et bñs vos dicent
oēs gentes: que sunt in
circulo vestro t bono
rū vñstrop multiplicati
one. ista tñ pñmissio ē sō
conditio: s. si fecerint be
ne: qd qd nō fecerūt pro
missio nō fuit impleta.

k. Innuicunt. Hic er
ror supra posicē remoue
tur. t diu: dif i duas p
rē: qd pñd dñcū error
repentit: ut aliquid addat
t. scđo euacuaf ibi. Tunc
locuti sunt timetis. Et
ca pñmū dñ in persona dñi.

l. Innuicunt sup me

nō vñ. i. ptra me sunt
multiplicata: t que sunt
ista subdif in

q. qui fuit deo. qd ad bñ
sequitur aliqua ei: reti
bus: qd sic dñcū est
supius negabat deum
babere puidēnā d acti
bus humanis vñ iusti
ciā: t ad virtus sequit
dñcū bone remburōis
tō subdif i persona talis

m. Et qd emo. qd custo.

p. pcepta ei. q. d. nullum.

o. Et qd ambulanū
mistes. i. ciunis afflictio

vñ in hebreo babel. Et qd ambulanū demigrati. t iō vñtē cōdude
bant. p. Ergo nūc. i. in pñtī vñta. q. Beatos dicim⁹ arrogantes
s. deuatois in pompa t potentia. qd bene est cis ib ac vita: nec expecta
tur alta. r. Si quidē edificati sunt. i. domib⁹ t possessiōib⁹. s. Et
rentauerūt deū. ipm. puocando t pñmēdo. t. Et salu: facti sunt
et quo cōcludit qd nō bñbeat de malis eoz noticā: vñsi bñbet qd de
talib⁹ nō fecit iusticiā. v. Tunc locuti sunt. Hic pñt dñc⁹ error tollit
t pñs succinete. sco o magi diffuse ea. vñtio. Liceat pñmū dñ. v. Tunc
locuti sunt timetis deū qui pñtē dñpñia puidēnā t ei: iusticiā
ad omnia se extendere. x. Unusquisque cum primo suo. de premis
tione bono t punitio in malo in seculo futuro. t subditur. y. Et at
tendit dñs tē. Hic accipit t pro id est. sic cñm loquāt̄ adiuvicē. At
tendit dñs. s. bona t mala que sunt in pñtī vñta. z. Et script⁹ est li
ber. i. ista sunt in diuina scientia indebiliter. a. Et erit ubi ait do
minus. qui non pñt mentiri. a. In die qua ego faciat. i. in die iudicij
b. In peculiu. i. in populu amicabiles t familiares. c. Et parcat
eis. a penitētē. d. Sicut parcat vir filio suo. qui castigat eis ne
incurrat maius malū. e. Et conuertim⁹. s. ad me vñs qui estis in
supradicto errore. f. Et videbitis quid sit inter iustitā t impū. qd lies
iustitā in presenti castiget. in perbo conservat in bonis gracie t pos
seis in bona glorie dñcū.

In caplo. iiiij. vñtio dicitur in postilla. Ita tamen peccata specialiter
exprimitur.

Etio quare exprimitur ista peccata. s. maleficium t adulterium
t peritius: pñm glofā: quia communiter ista peccata sunt occulte
sed a deo proferuntur in medium: ne dñ lateat. t ideo pñmisit. Et ero
tehīs quasi diceret t de similibus peccatis non inveniantur ut plur
imū tales: tamen ego ero testis. Et diungit etiam predicēt peccatis
ista que sequuntur. scilicet qui non reddunt mercedem meritorum: et
viduas et pupilos opprimunt t peregrinum; ne parua pueretur: que
peritio t adulterio comparantur: ut in glosa.

Lopitulum. iiiij.

Lecce. **M**ic predict⁹ error remouet magis explicite et premias
tione bonorum et punitio emalorum. et puto ponit malorum punitio. se
cudo bonorum remibutio. ibi. Et ouieſ. **C**irca p̄mū dī. a **L**ecce
enī dies veniet s. iudicij. b **S**uccensa q̄i camin⁹. q̄i illam diem p̄ce
der ignis p̄flagratiōis ad purgationē elemētorum et eaꝝ sequetur ignis
gebeune ad punitiones
reproborum. id subditur.
Et erunt om̄s super
bi. peccātes p̄tra deum
Et offis faciētes im
piatates. p̄ p̄ctā p̄tra p
timū. c **S**tipula. in
cēdio gebēne deputata
Que nō derelinquet
cis radices; q̄i post fina
lē suam nō erit r̄ps nec
loc⁹ reuerterēdi ad ḡiam
Et ouieſ. **M**ic p̄n̄ po
nitur bonorum retributio.
cū dī. Et ouieſ vobis n̄
mētib⁹ nomē meum. n̄
more filiali. q̄i b̄z cbani
ratē amēſ. b **G**ol
iusticie. s. r̄ps q̄ tunc ap

Caplin. iiiij.

Lecce. n. dīc vñiciſ ſuc
cessa. q̄i camin⁹ c̄ enīnt
oēs ſuperibi et oēs faciē
tcs impiatates ſtipula. **E**t iſlama
bit eos dies vñiciſ dicit dīs et
cratū que nō derelinquet cis ra
dicē et gennem. **E**t oriet vobis ti
mētib⁹ nomē mācū ſol⁹ iuſticie et ſa
mitas i pennis c̄. **E**t egrediemī
et ſalicties ſic vitul⁹ de amēto: et
calcabitis impios c̄i ſuerint. c̄i ſuis

parebit electis remibuto: & saluator: iustus. i *Etsanitas in pénis eius. L. orief. q: per ipsum electi gloriā aie & corpis p̄f. k* Et egredie mini ad cōsiderationē pene reproboꝝ quā euadens. l *Etsalutis sicut virū de armē o: q: talis visio crit eis exultationis occasio. n: ppter ei⁹ euasionē. tū ppter diuine iustitiae pleniorē fī qd̄ dī p̄s. ly. Z* tabil iustus cū vident vindictā tē. m *Et calcabitis impios cū fuerint enīs. i. afflīcti pena ignis gehenalis: q: corpora dānatoꝝ nō incrabitur: s: sp̄ viuet & sp̄ cruciabunt. n* In die qua ego facio. i. in die iudicij. o *Mō emētote. Hic p̄n̄ pōm̄ ḡn̄lis monitioꝝ maxime iudeor: quoꝝ plures querentis ante iudiciū. iō dicit. Mō emētore legis moys̄ fui mihi in qua sit mentio de adūctu xp̄i. fī q: dicit saluator: iō bā. v. Si crederetis Mōys̄: crederetis forte & mibi. p *Quā manus dāuī ei in oreb. Ero. xx. q* Precepta sc̄z decalogi que suādo sunt tēponui testamēti. r *Et iudicia. illa que p̄tiner iustū modū viuen di ad p̄simū. que s̄lī scrūant in noua legē licet nō codē mō q̄tus ad oīa. q: p̄cepta iudicialia que fu antī in noua lege obligant ut de nouo instituta. d e ceremonialib⁹. qd̄ nō sit bic mentio. q: illa sunt totalit̄ & clusa in noua legē ita q: nō p̄nt obseruari licite eo q: erant respectu noūi testamēti figure. & iō cessauerunt aduenientē vītate. s *Ecce ego mittā nobis b̄dyā pp̄betā. qui ad hoc reserual in vita nō enob̄: ut p̄ dicent p̄tra p̄fidā anti xp̄i. iō subditur & Ante q̄ veniat dies dñi. i. dies iudicij: quā diē p̄cedet persecutio anti xp̄i v *Et queret co: patrū ad filios. reducendo illos qui tūc erūt increduli ad fidem xp̄i: i. quē crediderūt p̄tēs antiqui. & sic illi patres diligent filios & econverso in charitate xp̄i. p *Ne forte venia. Tu b̄eb̄eo nō es forte: q: adūctus dei ad iudiciū cert⁹ est. pōt etiā dici fīm trālationē nostrā: q: nō p̄mit bis forte ppter incertitudinē aduent⁹. s: ppter incertitudinē determinati t̄pis. vii t̄pis dicit acf. i. Mō est p̄stři nosse ipsa vel momenta tē.* p *Et percunia terrā. i. b̄abitates in terra ḡfaliſt. s *Abatb̄cinate t̄ sempiterna separacione ab ea. q: nullus homo b̄abitabit terram ylra ſe aliqui. i. electi add̄erebant deo sempiterna fruitione: quā nobis cōcedat qui cū patre & spiritu sancto viuit & regnat deus in secula seculorum. Amen.******

In caplo. iiiij. vbi dicitur in postilla. Precepta sive decepta sive decalogi. Additio
Binus habet enim in hoc loco precepta et iudicia in hebreo habet
ceremonia et iudicia. unde ex hoc loco claramur habere pri
nos yahudum argumentum ad probandum quod ceremonialia non debent cessare
tempore missie: ut habetur constans in expositionibꝫ eiusdem. sed bene aspiciunt
veram et propria littere significationem et bac auctoritate non habent interclusum.
sed forte ex ea potest oppositum probari. ad quod sciendum quod aliud
est dicere. Memoria legis moysi et aliud est dicere. Scrutate legem
moysi et re. nam ad seruandum legem requiri facere ea que in lege precipiuntur:
et vitare ea que in lege prohibentur. ad memoriam vero legis habere
dam hoc non requiritur: sed sufficit habere memoriam de lege in man
te ad eius spirituali intelligentiam percepientem. unde in hoc loco
propheta ad spiritualem legis intelligentiam inuitat eum glosa interclusi

neatē non autem cōfōrmatūr ad obſeruantiam legiō. t̄ ſic et illa
auctoritātē babetur q̄ ceremonia lā t̄ iudicia lā mōaice
de quibus bic r̄m fitmentio ſit babenda in memoria modo p̄c
dictomō aūfseruanda qđ eft p̄tra eos. Si enī pp̄bera intenderet
cōfōrmati populum ad legē mōaicam perpetuo obſeruandam

sub plâta pedû vestroꝝ in "die qua
ego facio dicit dñs exercituꝫ. Ade
mentote legis Adoyſi ſenui mei:
quâ' mādaui ei in oreb ad oēm iſ-
rael p̄cepta⁹ t̄ indicia. Ecce⁹ ego
mittâ vob̄ helyā pphetâ anteq̄⁹
veniat dies dñi magn⁹ ⁊ horribi-
lie. Et⁹ auerteret cor patnū ad filios
⁊ cor filiorꝫ ad patres eorū ne⁹ for-
te ueniā ⁊ percutiā temā anarbe-
mate⁹.

Explicit Malachias prophet

diem sabbatis sacrificos, et illud verbum Deutero. v. Obicitur
diem sabbati. Dicendo quod primū verbū importat preceptū affi-
mativū solum de memorīa sabbati abenda, et secundū verbū im-
portat preceptū de custodiendis omnibꝫ que custodienda sunt
in sabbato.

In codem capitulo ubi dicit in postilla, Et conueniet coram
tribunum ad filios eorum. Eddito

De quod dicitur διδύμος. **E**t conuertet eos patrum ad filios
et eos filiorum ad patres eorum. videlicet prie cōponendū de san-
cto Iohanne baptista qui p̄cessit ἥρη in spū et in virtute Dñe
Iudee. i.ca. **I**ste enim querit eos patrum ad filios in quā dīgito
de dēmonstrauit filiis ἥρη. in quā eos patrū fide et cōfiderio tē-
debar: sed hoc in singulari vōgo. non autē in singulari dēmon-
strato: similiter p̄cūtēt eos filiorum ad patres eosū: in quā ἥρη
quā filiis dīgito dēmonstrauit est ille in quem patrus fides et be-
ligerū tēdebar saltū in singulari vago. et sequitur. Ille forte
pēccati et p̄cūtiā tērā anathēmatē. q.d. si sine p̄cūrser p̄cū-
dente pēccati: deficiente dēmonstrante me deficeret fides mea
et sic terra est pēccatienda anathēmatē sc̄. R. 10. 1.

Mca.iii.vbi dicitur. Et pueret cor patru ad filios peccati.
Cponit de belga. quia hoc faciet percurrendo fin aduentus
ip*s*t*e*. Burge. aut cponit de sancto Jobanne baptista. sed illa ep*s*
posino est mystica hec. Jobannes fuit mysticus Hebreo. qui
venit in spiritu et virtute belge. etpositio eius Burgen. si linea
lis esse debet occurunt inconuenientia. primum quia in linea
dicitur de die preuenienda magna et horribilis. Jobannes autem
non preuenit die horribilis desiderabile. Hic dicitur o non co
uersis per Delyam comminatone. Ille fuisse veniam et percutias
terram anathemate. Jobannes autem non precurrit tales per
cussione. quia Christus non venit post Jobannem indicare. indicare
nec venit ut iudicet terram vel percutiat. ut salutem mundi
per ipsum. cuius salutem participes nos faciat Christus ip*s*t*e*. Iesus
in secula seculorum benedic. Amen.

Postilla fratri Nicolai de lyra cum additionib^z Pauli epⁱ
Eugen. ac replicis magistri Edm^tbie boringk eiusdem ordinis
sup Ab alzabiam prophetam finit.